

COLUMN

Rosanne Hertzberger

De VVD? Nee. D66 ook niet. Maar wat dan wel?

Ik weet niet meer precies wanneer ik me realiseerde dat ik afscheid moest nemen van de VVD, maar het zou best eens geweest kunnen zijn toen ik de onderwijsparagraaf in het verkiezingsprogramma las. Onderzoek laat zien dat het onze jeugd steeds vaker ontbreekt aan essentiële basisvaardigheden als rekenen, lezen en schrijven. De VVD heeft in al haar wijsheid besloten dat je dit het beste kunt oplossen door excellente scholen en excellente docenten te belonen met meer geld en slechte scholen, hun leerlingen inclusief, te straffen.

Jawel, de partij vertrouwt nog altijd op het aloude medicijn van meer competitie, meer marktwerking (de verliezers zitten op de blaren), meer financiële prikkels, het vergroten van de ongelijkheid en het verder uithollen van het midden. Ik nomineer dit VVD-standpunt graag voor het meest toondove, achterhaalde en contraproductieve standpunt van deze verkiezingen.

Maar goed, verkiezingen zijn bij uitstek de tijd waarin je een voorkeur moet uitspreken en ik zie het bovendien als een verantwoordelijkheid voor een zijlijnroeper als ik, die wekelijks haar beklag doet over alles wat er mis is in dit land, om zo nu en dan te zeggen waar ik op stem. En die stem bestaat uiteindelijk uit een optelsom van details, stokpaardjes, veriefdheden, enthousiasme, kleine irritaties en grote zorgen.

Ik twijfelde lang over Sigrd Kaag. Zij zadelde me met een grote politieke identiteitskwesitie op. Telkens weer ben ik onder de indruk van hoe echt ze is, en hoe moedig. Ze was één van de weinigen die zich volledig achter een omstrede maar waarschijnlijk noodzakelijk coronapaspoort schaarde. Zulk politiek leiderschap hebben we onder Rutte gemist.

En toch stem ik niet op D66. Want net als de VVD die doordraaft met marktwerking en meer competitie, weet ook D66 niet van ophouden, bijvoorbeeld wanneer het over hulp bij zelfdoding gaat. Afgelopen jaren werd het duidelijk dat de ooit zo zorgvuldige euthanasiepraktijk definitief op een hellend vlak terecht is gekomen - iets waarvan iedereen altijd zei dat het nooit zou gebeuren. Het is nu legaal om tegenstribbelende, diep demente ouderen in instel-

lingen te euthanaseren met slaapmiddel in de koffie. En D66 denkt: doorpakken. Het voltooid levenvoorstel blijft bij de partij bovenop de plank liggen. Maar maakt u zich geen zorgen om een hellend vlak.

Ik verlang naar een vrouw als premier - maar tegelijk is mijn weerzin tegen identiteitspolitiek de afgelopen jaren alleen maar gegroeid. Stemmen op een vrouw omdat ze vrouw is met zogenaamd vrouwelijke kwaliteiten, levert gegarandeerd teleurstellingen op. Afgelopen week vertrok een topvrouw van Friesland-Campina met een bonus van 1 miljoen euro, terwijl de melkveehouders geen winstdeling krijgen vanwege tegenvallende resultaten. Vrouwen blijken telkens weer net mensen te zijn.

Stemmen op een vrouw omdat ze een vrouw is levert gegarandeerd teleurstellingen op

Bovendien was het een witte man die de afgelopen kabinetsperiode écht iets voor ons land en onze rechtsstaat veranderde. Pieter Omtzigt werd met zijn collega's beschimpt toen ze vroegen of er misschien ambtsmisdriften waren gepleegd door ambtenaren van de Belastingdienst in de Toeslagenaffaire. Even later deed de minister zelf aangifte. Omtzigt's boek *Een nieuw sociaal contract* staat vol verhalen over een eindeloze strijd voor rechtvaardigheid, tegen fraude, tegen symboolpolitiek en beleid dat alleen in de parallele werkelijkheid van planbureaus effectief is.

Maar voorkeur voor Omtzigt levert een nieuw probleem op. Een stem op Omtzigt is ook een stem op de belichaming van de gevestigde orde: Wopke Hoekstra. Ik heb me enorm geërgerd aan de vanzelfsprekendheid waarmee deze Consultant des Vaderlands, de degelijke boekhouder met premierbonus, onder luid protest toch fractieleider werd.

En toch, dat CDA blijkt telkens weer een prima partij. Hoekstra geeft leiding aan een gemengd gezelschap, met protestanten, katholieken en atheïsten, stad en land, pragmatici en idealisten. Ik hoop dat de partij zich kan ontwikkelen naar een soort franchise, een koepel van vrije, slimme parlementariërs met een eigen mandaat. Dat begint straks met een niet compleet dichtgetikt regeerakkoord en een herwaardering van de grondwettelijke vrijheid van Kamerleden om zelf te kunnen kiezen. Ik stem op Pieter Omtzigt.

Rosanne Hertzberger is microbioloog.

HAJO

INBOX VAN DE REDACTIE

Wat schreven de lezers deze week aan de redactie Opinie? Een indruk.

357 + **151** = **508**
brieven artikelen inzendingen
geplaatst 29 geplaatst 14 geplaatst 43

Meestal vormt de Opinie-inbox een graadmeter voor de stemming van de week. Maar soms verplaatst de discussie zich naar online, zoals afgelopen week. Hé onderwerp: de Britse monarchie.

Het opinie-artikel van Hieke Jippes over het Britse koningshuis, naar aanleiding van het Oprah-interview met prins Harry en Meghan Markle, maakte veel los. Jippes' „kritiek en wantrouwen over [de] motieven” van Markle leidde tot meer dan driehonderd reacties op de site van NRC.

Een deel van het republikeinse abonneebestand vroeg zich af waarom de krant zoveel aandacht besteedt „aan de poppenkast van het Brits koningshuis”, aldus Rob van Leeuwen. „NRC rijmt weliswaar op *Privé*”, schrijft B. Rorije, „maar tot nu toe kon je gelukkig goed aan de inhoud het verschil herkennen”. Hij vroeg zich verder af of hij „niet per ongeluk bij de kapper aan de leestafel was beland”.

Maar het onderwerp zorgde ook

voor inhoudelijke en persoonlijke reacties. Zo begrijpt P.G. Fijma heel goed dat Markle, komend uit een land zonder adel en royals, zich niet kan „aanpassen aan een in steen gehouwen institutie”. Fijma kan het weten, want zelf werd ze, toen ze als schoonnaakster in een Women's College in Engeland aan de slag ging, geconfronteerd met de regels van de Britse klassenmaatschappij. Ook het racisme waar Markle naar verwees is voor haar herkenbaar, nadat ze werd „berispt” vanwege haar vriendschap met een Jamaicaan.

Hieke Jippes kon ook op bijval rekenen. Net als Jippes weigert J.M. Huijerman te geloven dat Markle niet wist in wat voor „een antieke vissenkomp” ze terecht zou komen. „Alsof je de dochter van Jeff 'Amazon' Bezos trouwt in de veronderstelling dat je nieuwe schoonvader een boekwinkeltje drijft.”

J. Ijff concludeert tot slot: „En de winnaar is: ...Oprah!”

Lotfi El Hamidi plv chef Opinie

Hogere belastingen op kapitaal, lagere belastingen op arbeid. Veel partijen willen dat. Goed idee? Ja, zegt *Bas Jacobs*. Nee, stelt *Raymond Gradus*.
Twistgesprek onder leiding van *Arnold de Groot*.

TWIST

Enorme subsidies op vermogensopbouw leiden alleen maar tot welvaartsverliezen

Belastingen op kapitaalinkomen zijn heel verstorend, wees dus voorzichtig

Bas Jacobs is hoogleraar economie en overheidsfinanciën aan de Erasmus Universiteit.

GESPREK

Raymond Gradus

is hoogleraar bestuur en economie van de publieke en non-profit-sector aan de Vrije Universiteit.

Internationaal bezien behoort de belasting op kapitaalinkomen in Nederland tot de laagste van alle EU-landen: „Arbeid wordt - ondanks de vaste verkiezingsretoriek over hardwerkende Nederlanders - beduidend meer belast dan kapitaal”, schreef Johan Heilbron vorige week in *NRC (Het belastingstelsel is een wangedrocht 6/3)*. In de campagne ging het tot nu toe vooral zijdelings over belastingen, maar in de verkiezingsprogramma's doen politieke partijen niettemin radicale voorstellen. Uiteraard zijn er verschillen, maar, zo signaleerde NRC in een analyse van de CPB-doorrekeningen, de consensus is: „Bij de meeste partijen is er een (lichte tot flinke) verschuiving: lagere lasten op arbeid - werk moet lonen - en hogere lasten op kapitaal - vermogen en winst worden juist hoger belast.” Bas Jacobs, als econoom gespecialiseerd in overheidsfinanciën, vindt dat een goed idee. Raymond Gradus, hoogleraar publieke economie, heeft bedenkingen. Zij twisten per e-mail over de stelling: **verschuif lasten van arbeid naar kapitaal**.

Bas Jacobs is BJ, Raymond Gradus is RG.

BJ: „Het Nederlandse belastingregime op kapitaalinkomen is een lappendeken omdat alle soorten kapitaalkomens uit sparen, beleggen, eigen woning, onderneming en pensioen verschillend worden belast. De economie wordt op een ernstige wijze verstoord door het veelal niet belasten van vermogenswinsten, riante fiscale subsidies op vermogensopbouw via huizen en pensioenen, belasting op fictieve in plaats van reële rendementen, soms vlakke en dan weer progressieve belastingen en sterke financiële prikkels voor schuldoopbouw. Het belastingstelsel herverdeelt bovendien inkomen en vermogen niet op de economisch meest doelmatige wijze. Door de lage belastingdruk op kapitaal is de belastingdruk op arbeid te hoog. Het zou beter zijn om alle vermogensinkomsten op uniforme wijze te belasten met een gecombineerde vermogenswinst/aanwasbelasting met één gematigd belastingtarief van rond de 25 à 30 procent. Alleen al door de fiscale subsidies op eigen huis en pensioen te verminderen kan de belastingdruk op arbeidsinkomen substantieel worden verlaagd. Daarmee wordt het belastingstelsel doelmatiger en wordt de Nederlandse economie financieel minder fragiel.”

RG: „Er zijn zeker verbeteringen mogelijk, maar ik ben er geen voorstander van dat in een volgende kabinetsperiode de belastingen op eigen huis en pensioen fors worden verhoogd. Het pensioenstelsel moet omgezet worden naar het nieuwe systeem en dat zal worden bemoeilijkt als de lasten op pensioenen worden verhoogd. Bij het eigen huis ligt er de opgave om fors meer te bouwen en ook dit zal bemoeilijkt worden door lastenverzwaringen daarop. Bovendien wordt het eigen huis al zwaarder belast door de (verstandige) maatregelen van Rutte III zoals de afbouw van de 'Wet Hillen' en de verlaging van het maximale belastingpercentage waartegen aftrek van hypotheekrente mogelijk is. De hypotheekrenteaftrek helemaal afschaffen zou vooral jonge huizenkopers in de problemen brengen. Terwijl het afschaffen van de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning gezinnen de mogelijkheid ontneemt deze jongeren een zetje te geven op de woningmarkt.”

BJ: „Fiscale stimulansen om het woningbezit te bevorderen zijn behoorlijk zinloos, omdat in Nederland het huizenaanbod nauwelijks reageert op hogere prijzen. Die stimulansen leiden daarom vooral tot prijsopdrijving en niet tot meer eigenwoningbezit. Niet de starters maar bestaande huiseigenaren profiteren. De meeste economen zijn juist voor hogere belastingen op huizen, niet lagere. Dat is veel efficiënter dan belastingen op inkomen of winst. Het is economisch dom

om het eigenwoningforfait steeds verder te verlagen of helemaal af te schaffen zoals veel partijen nu voorstellen. Ik ken geen enkele economische theorie die onderbouwt waarom enorme subsidies op vermogensopbouw wenselijk zouden zijn. Het leidt alleen maar tot welvaartsverliezen. Subsidies op vermogensopbouw ontmoedigen hard werken en ondernemen want door het eigen huis en de pensioenopbouw niet net als spaargeld te belasten zijn alle belastingtarieven ongeveer 9 procentpunten hoger. Nederland wordt dankzij de fiscus financieel kwetsbaarder omdat enorme hypotheekschulden worden opgebouwd en vermogens klemzitten in pensioenfondsen en stenen.”

RG: „Huishoudens kunnen vanaf 2023 nog alleen de hypotheekrente tegen het lage tarief aftrekken. De vraag is of daar bovenop nu een versnelde aftrek gerechtvaardigd is. Het Economisch Instituut voor de Bouw berekende dat D66 hier het verst in gaat: de netto-woonlasten zullen met die plannen voor jonge huizenkopers met bijna 2.000 euro per jaar stijgen. Een betaalbare woning zou toch voor iedereen bereikbaar moeten en de overheid zou niet bij iedere formatie opnieuw aan langjarige afspraken voor de eigen woning moeten sleutelen. Verder is van belang om overbodige kantoorpanden en winkels zo snel mogelijk om te bouwen tot starterswoningen en appartementen. Daarbij zijn allerlei belemmeringen voor investeringen en het vergroten van de progressiviteit in de kapitaalbelasting niet behulpzaam.”

BJ: „Ik heb het niet gehad over een progressieve vermogensbelasting, maar een vlak en gematigd tarief van 25 à 30 procent op alle vermogensinkomsten, inclusief vermogenswinsten. Een vermogensbelasting is dan overbodig geworden, want dubbelop. Bovendien ben ik niet voor het volledig afschaffen van de hypotheekrenteaftrek. Die moet je geleidelijk nog iets afbouwen tot 30 procent en het eigenwoningforfait geleidelijk verhogen tot een vlak tarief (van ongeveer 2,5 procent) zodat het eigen huis fiscaal symmetrisch wordt behandeld met spaargeld en beleggingen in box 3. Daarnaast denk ik dat de fiscale pret voor de directeur-groothandelhouders (dga) in box 2 kan stoppen. De bedrijfsopvolgingsregeling zou daarom moeten verdwijnen, net als de fiscale prikkels om bv's als fiscaal begunstigde spaarpotten te gebruiken. Dga's zouden bovendien een gebruikelijk kapitaalinkomen in plaats van gebruikelijk arbeidsloon moeten krijgen om te voorkomen dat ze arbeidsinkomen heel gemakkelijk kunnen transformeren in veel lager belast kapitaalinkomen.”

RG: „Mijn vrees voor een progressieve kapitaalbelasting is gebaseerd op de plannen van politieke partijen, vooral aan de linkerkant, in de CPB-doorrekening. De oproep om kapitaal meer te belasten leidt in die plannen tot een sterke progressiviteit en toenemende complexiteit. Ik deel met je dat een vlak tarief op kapitaal wenselijk is om arbitrage en ontwijkende te voorkomen. Wel blijf ik me afvragen of de belasting op kapitaal niet lager moet zijn dan het tarief op arbeidsinkomen omdat de belastingen op kapitaalinkomen veel verstorender zijn. Dit brengt mij tot slot bij je voorstel om het huis in box 3 te plaatsen. Eerdere (snelle) aanpassingen van de hypotheekrenteaftrek in het VK en in Zweden laten zien dat huizenprijzen en consumptie daardoor aanzienlijk daalden en dat recessies in die landen verdiept werden. Mijn voorstel zou zijn om eerst de huidige hervormingen af te maken.”

BJ: „Laat het voortdurende gepriegel en gepruts met belastingen ophouden. De lappendeken van volkomen inconsistente kapitaalheffingen moet opgedoekt. Nodig is een fundamentele hervorming, naar een doelmatig en rechtvaardig belastingregime op kapitaalinkomen.”